

Յօդուածագիրը կողկասեան ժողովրդական դպրոցների ալս բացասական արդիւնքի առաջին և գլխաւոր պատճառը համարում է ալս հանգամանքը, որ ալք դպրոցներում ուսուցումը մալրենի լեզուով չէ տեղի ունենում—աւելացնելով, որ մի ժամանակ, երբ կողկասեան ժողովրդական դպրոցներում ուսուցումը մալրենի լեզուով էր աւանդում, ռուսաց լեզուն աւելի հիմնաւոր կերպով էին իւրացնում աշակերտները, քան այժմ:

Ալք մտքի ճշմարտութիւնը ցոյց տալու համար մենք կարող ենք իբրև փաստ առաջ բերել ալս հանգամանքը, որ երբ հալոց ծխական դպրոցներում ուսուցումը մալրենի լեզուով էր աւանդում, հալ աշակերտները և աշակերտուհիներն ալնքան հմուտ էին լինում ռուսաց լեզուին, որ շատերը մի ամառուալ ընթացքում միալն պատրաստուելով՝ մտնում էին պետական նորն իսկ միջնակարգ դպրոցներն համապատասխան դաստարանները: Այսօր էլ մենք ունինք ռուսական համալսարաններում բաւականաչափ հալ ուսանողներ, որոնք իրենց ուսման ընթացքն հալոց սեմինարիաներում աւարտելուց լետո՛ղ՝ լաջող քննութիւն տալով հասունութեան վկայական են ձեռք բերել պետական գիմնազիաներում և ապա համալսարան մտել:

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ

ԿԻԼԻԿԻՈՑ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Կ. Պօլսի հալ լրագիրները հաղորդում են, որ Օսմանեան Ինքնակալը իրադէտով հաստատել է Կիլիկիոյ նորընտիր Տ. Տ. Սահակ կաթողիկոս խապ լենցին և Սսի մալրաւանքում պաշտօնապէս սկսուել է հալրապետի անուան լիշատակութիւնը: Այսօրերս Կ. Պօլսի պատրիարքութեան կողմից առանձին հրաւիրակ պատգաւորութիւն է ուղեւորում Նրուսադէս՝ նորին Ամենապատուութեան առաջնորդելու գէպի Սիս, ուր և ըստ հնաւանդ ծէսերի կատարուելու է կաթողիկոսի օծման արարողութիւնը:

ԳՈՂԱՑՈՒՄԸ ՈՐԲԵՐ

Նրկուերեք ամիս է, որ հրապարակի վրալ է մի խումբ թշուառ որբերի սեպհականութեան խնդիրը: Բնչ տարօրինակ բան ասես, մեր կեանքումն է պատահում. 14 փոքրիկ, անմեղ, դժբախտ մանուկներ զրկուած ծնողների հոգատար խնամքից, վէճի առարկալ են դարձել: Մէկն ասում է.

սորերն իմն են, որովհետեւ ինձ են լանձնուած. ես իրաւունք ունեմ վարուել նրանց հետ իմ ցանկութեան համեմատ. ես որքանոց ունեմ, աւանց ալդ որբերի որքանոցս կիսկուի, տնաքանդութիւն կը լինի: Զակառակ կողմն ապացուցանում է, որ Լօնդոնում հայկական որքանոց չկայ և հայ երեխաները պէտք է երևակայական որքանոցի տիրոջ շահախնդրութեան առարկայ դառնան: Նամակներ և հեռագիրներ են տեղում Փարիզից Էջմիածին, Էջմիածնից Լօնդոն և ընդհակառակը: Այս հէքիաթանման գործի համառօտ էութիւնը հետեւեալն է.

Անցեալ տարի, օգոստոսին, ս. Էջմիածնում Վեհ. կաթողիկոսին ներկայանում է Մ. Փիրանեան անունով մի պարոն պրօֆ. Թումայեանի տպուած մի լատարարութիւնը ձեռքին և խնդրում, որ իրեն լանձնուին հայ որբեր Լօնդոն տանելու, Թումայեան որքանոցում տեղադրելու համար. Լօնդոնի որբերը պահուում են բարեպաշտ անդլիացիների բարերարութեամբ, բայց որովհետեւ անլարմար է, որ դրանց ճանապարհածախքն էլ անգլիացիները տան, խնդրում է Վեհ. կաթողիկոսին որ որբերի համար զգեստ և ճանապարհածախք տալ. Գթասլրտ ձայրագետը հարկաւ չէ մերժում և 14 որբերը նոր սպիտակեղէն, կօշիկ, զգեստ, նոյն իսկ վերմակ և ճանապարհածախք են ստանում: Փիրանեանը հայրապետական կոնդակը ծոցին ուղեորում է դէպի Լօնդոն և ճանապարհին, Վլադիկավկազ, Ռաստով, Վիէննա, Փարիզ մտնելով՝ ամեն տեղ փողեր է կորզում որբերի ճանապարհածախքի անունով և Վիէննայում մինչև անգամ Պարսից դեսպանի օգնութեանն է դիմում և նոյնպէս դրամ ստանում: Սակայն առատն ամեն անգամ զաթալ չի բերի: Ճարպիկ Փիրանեանը Փարիզում թակարդի մէջ է ընկնում: Փարիզի հայերը զարմանալով՝ որ իրենցից ոչ հեռու գտնուող Լօնդոնի հայ որքանոցի մասին ոչինչ չեն լսել ցաժմ, կասկածում են և տեղական հայ քահանային շուտափոյթ ուղարկում են Լօնդոն՝ տեղեկանալու «Թումայեան որքանոցի» մասին: Արժ. Վաւաշապուհ քահ. վերադառնում է Փարիզ և լստնում, որ հայկական որքանոցը գոլութիւն ունի միմիայն պրօֆ. Թումայեանի երևակայութեան մէջ: Պրօֆ. Թումայեանն էլ հարկաւ շտապում է Փարիզ և չկասկածելով որսը ձեռքից բաց թողնել, դիմում է նոյն իսկ ֆրանսիական գաղաստանին, որ ալդ միջոցով լեւտ ստանալ՝ կորցրածը Դատարանը քննելով այս խախտառակ գործը որոշում է, որ որբերի վիճակը կարող է որոշել միմիայն Ամենայն հայոց Վեհ. կաթողիկոսը: Երկու կողմից էլ դիմում են Վեհ. կաթողիկոսին: Փարիզի բանիբուն հայերն անտարբեր չեն մնում և որոշում են խեղճ որբերի ապրուստը հոգալով՝ աղատել շահագործողի ցանցից: Վեհ. կաթողիկոսն էլ իրազեկ լինելով ճշմարտութեանը՝ շտապում է մի երկրորդ կոնդակով պատուիրել, որ որբերը լեւտ առնուեն Թումայեանից և լանձնուեն Փարիզի հայերին:

Այս ալանդակ և առասպելական իրողութեան մի մութ կէտն էլ մնում է Նւրոպալի սրբ. առաջնորդ Գեորգ եպիսկ. Իւթիւնեանի բռնած գիրքը: Նա պնդում է, որ Թոմալեան որբանոցը գոլութիւն ունի և Վռամշապուհ քահանան լանցանք է գործել, որ առանց իր գիտութեան երևան է հանել խարդախութիւնը և խեղճ հալ որբերին աղատել անլաւտ ապագայի մի գիտէ թէ ինչպիսի արկածներից:

Ուր հասանք. մի մարդ, որ իրեն պրօֆէսսոր է անուանում, հայրենասիրութեան համար տաճիկներից դատապարտուած է եղել յանուան, բանտում սարսափելի տանջանքներ է կրել և հազիւ աղատուել, ալժմ իւր դժբախտ ազգակիցների թշուառ, անմեղ որբերի դալութիւնն է ուզում շահատակել և իր համար ալ միջոցով ասպրուստ հալթալթել, սարսափելի է:

ԲԵՌԼԻՆԻ ԵՐԵՎՈՅԹԸ

Վերջին տարիներս Գերմանիայի հալ ուսանողները մի գեղեցիկ միտք զոացան, ալն է երեկոյթներ սարքելով՝ գերմանացիներին ծանօթացնել հալոց կեանքի և գրականութեան հետ. համալսարանական մի քանի քաղաքներում ալ երեկոյթները կրկնում են պարբերաբար և որոշ չափով իրենց նպատակին ծառայում: Այդ երեկոյթներին հրաւիրւում են համալսարանի ուսուցչապետները և լաւտնի անուն ունեցող դրագէտներ և բանասէրներ. երբեմն վերջիներս մասնակցում են նոյն իսկ երեկոյթին նախապէս պատրաստած բանախօսութիւններով և իրենց գիտողութիւններն անում մեր գրականութեան, քաղաքակրթութեան, նաև հալոց խնդրի մասին:

Վերջին տեսակէտից ալդպիսի երեկոյթներից նշանաւոր հանդիսացաւ փետրուարի 2 ին (նոր տօմարով) Բեռլինում կայացած հալկական երեկոյթը, ուր ներկայ էին շատ գերմանացի լաւտնի մարդիկ, ինչպէս օրինակ ալն արհաւելակ դրամատուրգ Հէրման Զուդերմանը, որի պիէսներից մի երկուսը թարգմանուած են նաև հայերէն:

Այս երեկոյթի թանկագին զարդը պէտք է համարուի ժամանակակից մարդկութեան ամենախոշոր տաղանդներից մէկի, Գէորգ Բրանդէսի բանախօսութիւնը: Համակրելի պրօֆ. Կոպէնհագէնից եկել է Բեռլին լատկապէս հալկական երեկոյթին ներկայ գտնուելու և բանախօսելու համար:

Գերմանական կառավարութեան տաճկասիրական ուղղութեան (իսկապէս սեպական շահերի համար) շնորհիւ Գերմանիայում լուս տեսնող քաղաքական թերթերից շատերն անքան էլ նպաստաւոր տեղեկութիւններ չէին տարածում Տաճկահայերի մասին և նա՝ մանաւանդ նրանց ալժմեան վիճակի վերաբերմամբ. Բրանդէսի հրաշունչ բանախօսու-